

Nr 9.

Av herr **Bagge m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 40, angående nybyggnad av minsvepare m. m.

I skrivelse den 9 september 1939 har marinförvaltningen enligt av chefen för marinen lämnade direktiv föreslagit byggande snarast möjligt av tolv stycken mindre minsvepare av i skrivelsen närmare angiven typ. Ämbetsverket har i anslutning därtill hemställt, att ett belopp av 2,500,000 kronor måtte för ändamålet ställas till förfogande.

Vidare har chefen för marinen — under erinran, att det enligt bestämmelserna i gällande militära försvarsberedskapscirkulär ankomme å försvarsgrenschef att avgiva förslag till åtgärder för färdigställande av vissa försvarsmedel, som kunde bli färdiga först efter längre tid — i särskild skrivelse den 26 september 1939, efter samråd med chefen för försvarsstaben och efter att hava hos marinförvaltningen inhämtat vissa kostnadsuppgifter, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för ett omedelbart igångsättande av nybyggnadsarbeten för flottans räkning, avseende att med utnyttjande i full utsträckning av förefintliga varvs- och andra industriella tillgångar öka antalet lätta fartyg. Chefen för marinen har därvid förordat byggande av de i marinförvaltningens förenämnda skrivelse angivna tolv mindre minsveparna samt vidare föreslagit nybyggnad av fyra nya jagare av typ »Malmö» och tio nya minsvepare av typ »Arholma». Tillika har chefen för marinen framhållit såsom önskvärt, att bestyckningen å de i flottan ingående båda minsveparna av sistnämnda typ — »Arholma» och »Landsort» — i viss utsträckning förstärktes och att motsvarande bestyckning även anbringades å de till nybyggnad föreslagna större minsveparna. Därjämte borde viss reservbestyckning anskaffas.

I sin förenämnda skrivelse har chefen för marinen närmare motiverat de föreslagna nybyggnaderna såväl i fråga om antalet fartyg som ock rörande val av typ och fartygens bestyckning.

I proposition nr 40 till innevarande urtima riksdag har Kungl. Maj:t såtillvida beaktat chefens för marinen hemställan, att medel av riksdagen äskas till nybyggnad av fyra större och sex mindre minsvepare samt för ombestyckning av de två nu i kustflottan ingående minsveparna »Arholma» och »Landsort». För ändamålet hemställes att till nybyggnad av minsvepare m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939—1940 måtte anvisas ett reservationsanslag av 15,000,000 kronor.

De marina myndigheternas förslag i övriga delar anser sig departementschefen för närvarande icke böra taga ställning till. Härom anför departementschefen bland annat:

»Under rådande utrikespolitiska läge komma uppenbarligen stora krav att ställas på de svenska sjöstridskrafterna. För fullgörande av flottans uppgifter vid neutralitetsvakt runt våra kuster kommer det disponibla fartygsbeståndet att tagas i anspråk i mycket stor omfattning. Särskilt torde därvid i flottan ingående lätta fartyg komma att intensivt utnyttjas, vilket giver aktualitet åt frågan om erforderlig ersättningsbyggnad för i neutralitetsvakten förbrukade fartyg.

Såsom av chefen för marinen framhållits äro åtskilliga av de lätta fartyg, som stå till buds för fullgörande av neutralitetsvakt, föråldrade och i mindre gott skick. Även om dessa fartyg tills vidare kunna utnyttjas för neutralitetsvakttjänst, torde, därest den nuvarande krisen blir av längre varaktighet, deras ersättande inom en icke alltför avlägsen tidpunkt bliva ofrånkomlig. Emellertid är jag icke beredd att på grundval av föreliggande utredning redan nu förorda en nybyggnad av lätta fartyg i den av marinchefen i förvarande framställning angivna omfattningen. En så betydande nybyggnad synes näppeligen böra beslutas annat än i sammanhang med prövningen av den plan för ersättningsbyggnad av flottan i dess helhet, som torde komma att framläggas av chefen för marinen. Jämväl svårigheten att i nuvarande läge kunna överblicka, i vad mån möjligheter föreligga för tillgängliga varv och underleverantörer att inom rimlig tid fullgöra leveranser av denna storleksordning samt vilken inverkan en dylik nybyggnad kan komma att få på möjligheterna att tillgodose handelsflottans anspråk på varvsindustriell kapacitet, talar för att med en prövning av det föreliggande förslaget i dess helhet bör anstå till dess nämnda plan föreligger. Även ur statsfinansiell synpunkt torde det vara lämpligt, att en bättre överblick beträffande de av den militära beredskapen förorsakade utgifterna erhållits, innan slutlig ståndpunkt fattas till det föreliggande förslaget i dess helhet. Det är därför min avsikt att i samband med framläggandet av statsverkspropositionen för budgetåret 1940/41 ånyo upptaga frågan om flottans ersättningsbyggnadsbehov till behandling.

Emellertid bör den generella plan för flottans ersättningsbyggnad, som senare torde komma att bliva föremål för prövning, icke få hindra igångsättande av vissa nybyggnader, vilkas angelägenhet är särskilt framträdande. Jag syftar därvid på det föreliggande behovet att utöka beståndet av minsvepare. För att tillgodose detta behov snarast möjligt finner jag mig böra föreslå, att medel redan nu äskas för byggande av fyra större och sex mindre minsvepare. Ett beslut om byggande av dessa fartyg synes icke innebära ett föregripande av det beslut, som senare kan komma att fattas i ersättningsbyggnadsfrågan.»

Med anledning av detta departementschefens anförande torde följande böra framhållas:

Vissa av flottans uppgifter vid en neutralitetsvakt äro, enligt vad chefen för marinen anført, möjliga att fullgöra endast om ett tillräckligt antal lätta fartyg stå till buds. Till sådana uppgifter höra övervakandet av territorialvattnen, konvojering och eskortering av handelsfartyg, minsvepning och oskadliggörande av drivminor samt beredande av visst stöd och skydd åt fiskefartyg. Med framhållande av den begränsade användbarhet för egentlig örlogstjänst, som de från handelsflottan som hjälpfartyg uttagna fartygen äga, har chefen för marinen vidare anført bland annat följande. Vunna erfarenheter från nu pågående neutralitetsvakt visade otvetydigt, att vissa föråldrade jagare och vedettbåtar icke längre kunde utnyttjas för mera

krävande tjänst. Det kunde därför befaras, att dessa fartyg så småningom och inom en icke alltför långt avlägsen tidpunkt måste utrangeras. Efter ett eller två års bevakningstjänst kunde sannolikt icke mer än ett fåtal, om ens något av dessa fartyg kvarstå i tjänst. Därest det nu pågående kriget komme att bli mera långvarigt, bleve det därför nödvändigt att skyndsamt vidtaga åtgärder för att i första hand och i snabb takt ersätta beståndet av lätta fartyg.

Beträffande valet av typ för de till nybyggnad föreslagna fartygsenheterna har chefen för marinen som sin mening framhållit, att man vid nybyggnaden borde hålla sig till vissa i vår flotta redan ingående typer, nämligen ifråga om jagare typen »Malmö» och ifråga om de större minsveparna typen »Arholma».

Vad härefter angår kostnaderna för de av chefen för marinen förordade nybyggnaderna inhämtas av marinförvaltningens förenämnda skrivelse även som av särskilda skrivelser i ämnet från ämbetsverket till chefen för marinen den 21 och 22 september 1939, bland annat, att kostnaden för den föreslagna jagartypen under nuvarande förhållanden icke kan med någon större grad av noggrannhet angivas. Under det att för byggandet av jagaren Malmö anvisade medel uppgingo till 6.9 miljoner kronor, torde, enligt vad Marinförvaltningen meddelat, kostnaden för byggandet av motsvarande fartyg efter den vid ingången av september 1939 gällande prisnivån böra beräknas till omkring 8.3 miljoner kronor; den verkliga kostnaden syntes emellertid komma att bli väsentligt högre. För igångsättandet av de fyra jagarna av typen »Malmö» har marinförvaltningen beräknat ett belopp av 22,000,000 kronor bliva erforderligt under innevarande budgetår. Fartygen beräknas kunna färdigställas på en tid av omkring 16—19 månader.

Vissa vår handelssjöfart berörande, allmänt kända händelser den senaste tiden ådagalägga enligt vår mening nödvändigheten av en mycket snabb förstärkning av de förband inom flottan, som ha till uppgift övervakning av territorialvatten m. m., d. v. s. icke minst jagarförbanden. Ävenledes vilja vi framhålla, att en uttagning av bogserbåtar och liknande fartyg för flottans behov, som blivit nödvändig på grund av bristen på lämpliga örlogsfartyg, givetvis ökar svårigheterna för åtskilliga hamnar, industrier och rederier. Det synes oss vara statens uppgift att hålla så många örlogsfartyg, att de civila fartygen i största möjliga utsträckning kunna stanna i sina i nuvarande läge dubbelt viktiga ordinarie sysselsättningar. Angelägenheten av en snabb förstärkning av flottans lätta förband är enligt vår mening så trängande, att under normala förhållanden tillämpade former och regler vid materialanskaffning för försvarsväsendets behov knappast kunna komma till användning. Vi förmena sålunda, att läget icke medger en prövning av dessa spørsmål först vid nästkommande års lagtima riksdag utan att, jämte frågan om minsveparna, även jagarefrågan bör, på sätt chefen för marinen ifrågasatt, upptagas till avgörande redan vid innevarande urtima riksdag.

Möjligheter torde förefinnas för vår varvsindustri att utan åsidosättande av handelssjöfartens legitima krav, samtidigt med av riksdagen redan be-

slutade pansarskeppsbyggen samt av Kungl. Maj:t här föreslagna minsveparebyggen, besörja framställning även av fyra jagare, typ »Malmö». De av de marina myndigheterna såsom sannolika angivna leveranstiderna av omkring 16—19 månader synas vara befogade.

Slutligen anse vi icke opåkallat erinra därom, att marinchefens här återgivna förslag beträffande omedelbart jagarebygge, enligt vad i Kungl. Maj:ts ovannämnda proposition nr 40 meddelas, ansluter sig till en plan för flottans ersättningsbyggnad i dess helhet, som enligt nämnde chefs uttalande avses att framdeles underställas Kungl. Maj:ts prövning, och som beträffande nu ifrågavarande lätta fartyg innesluter ett fartygsbestånd i kustflottan av 16 jagare och i övrigt 12 minsvepare av större typ och 14 minsvepare av mindre typ.

För säkrare uppnående av de i Kungl. Maj:ts proposition nr 40 angivna syften samt med åberopande av vad här ovan anförts och med hänvisning till de marina myndigheternas i Kungl. Maj:ts nämnda proposition redovisade skrivelser och framställningar i ämnet hemställa vi, att riksdagen måtte besluta

att till nybyggnad av fyra jagare, typ »Malmö» å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av 22,000,000 kronor.

Stockholm den 10 oktober 1939.

Gösta Bagge.

Sven Lundberg.

Erik Hagberg.

Ernst V. Stazäng.